

Colecțiile muzeelor de istorie au un caracter extrem de variat. În general, se poate spune că sînt două cauze care au determinat această situație. Din feudalism și din perioadele istorice următoare s-au păstrat mult mai multe monumente și obiecte decît din perioadele istorice mai timpurii. A doua explicație este aceea că, de la apariția feudalismului, standardul de viață a fost în continuă creștere, astfel încît realizările omenești sînt mult mai numeroase decît în oricare alt moment din trecut. Din feudalism și pînă în prezent, seria de obiecte istorice a crescut așa de repede încît acum este o sarcină foarte dificilă — atît din punct de vedere practic, cît și teoretic — aceea de a documenta considerabila dezvoltare din secolele XIX și XX cu obiecte care să caracterizeze viața societății.

Ar fi interesant să se discute modul în care sînt pregătiți experții în acest domeniu. În ceea ce privește obiectele cu caracter artistic din domeniul sculpturii, picturii, arhitecturii sau artelor aplicate, în întreaga lume există universități care pregătesc istorici de artă. De asemenea, colecțiile numismatice sînt sub îngrijirea unor specialiști — numismații. Obiectele etnografice sînt studiate de etnografi, și aceștia pregătiți de universități în aproape toate țările din lume. Obiectele de uz curent, servind nevoilor populației zi de zi, vor trebui studiate de către arheologia istorică, care se ocupă în general cu studiul produselor materiale din epocile istorice trecute.

În această privință însă, ne întîlnim cu o serie de probleme și cu unele confuzii. În unele țări europene, arheologia istorică se identifică cu arheologia medievală. Această restrîngere a ariei de studiu poate prezenta unele avantaje pentru o cercetare mai intensă a culturii materiale a evului mediu european, dar are în același timp și unele neajunsuri serioase. Urișa cantitate de materiale din perioadele post-feudale, în special din secolele XIX și XX, care se află în muzee, este pur și simplu în afara sferei de interes a istoricului. De aceea pare justificat să se studieze arheologia istorică în toate fazele sale și să se dea atenție dezvoltării culturii materiale din feudalism pînă în pragul epocii noastre.

Această confuzie în definirea arheologiei istorice se reflectă desigur și pe plan universitar, acolo unde se predau cursuri de arheologie istorică. Sînt unele universități la care se predă arheologia medievală, uneori după preistorie și protoistorie, sau paralel cu istoria, dar există foarte puține universități dacă sînt și acelea, unde arheologia istorică să fie predată complet, adică din feudalism pînă la începuturile vremurilor noastre. Ca urmare, studentul la istorie, în afară de, cel mult, materialul arheologic, care îi este cunoscut direct, ca și de unele cursuri privind istoria artei și etnografia, părăsește universitatea fără a fi făcut o incursiune serioasă în cultura materială a perioadelor istorice. Întreaga cantitate de obiecte ilustrînd producția sau viața cotidiană a perioadelor istorice este de multe ori în afara sferei interesului științific, deși reprezintă surse materiale foarte importante, completînd cunoștințele noastre cîpătate prin studiul izvoarelor scrise, și citeodată aceste obiecte suplinesc informația care nu e menționată de loc în astfel de izvoare cu caracter arhivistice.

Este normal că documentarea sistematică și de înaltă calificare privind aceste dovezi istorice materiale este de asemenea în interesul muzeelor, care au sarcina să adune asemenea dovezi și să le ia în lucru, în vederea expunerii și cercetării. Dar acțiunea de colectare sistematică și de studiere a materialului, venind în întîmpinarea cerințelor științei moderne și ale educației, trebuie să fie bazată pe un factor foarte important: istoricii care vor să lucreze în muzee trebuie să posede o documentare teoretică vastă și să fie calificați pentru o asemenea muncă. Cu alte cuvinte, dovezile istorice materiale, recte arheologia istorică, trebuie să fie incluse în cursurile de predare a istoriei, proporțional cu importanța lor într-un teritoriu anume și pentru o anumită perioadă.

Autorul acestui articol a propus un astfel de curs la Facultatea de filozofie a Universității Caroline din Praga și a sugerat includerea sa în cursul de istorie. Deoarece introducerea acestui nou și extins curs ar cauza multe dificultăți, dată fiind lipsa de timp și de profesori, întregul proiect a fost realizat într-o formă prescurtată și de mai mică extindere, mai întîi ca studiu postuniversitar pentru istoricii ce lucrează în muzee. De aceea, unul dintre organizatorii acestui curs este Catedra Facultății de filozofie a Universității Caroline din Praga, care s-a ocupat timp de mai mulți ani cu predarea arheologiei medievale. Istoricii pentru care sînt organizate aceste cursuri de studiu sînt lucrători în muzee și de aceea primesc, paralel cu arheologia istorică, noțiuni teoretice și metode de aplicare a lor în munca de muzeu. Astfel, cel de-al doilea organizator al studiului postuniversitar este Centrul de învățămînt muzeologic al Facultății de filozofie a Universității Caroline, care este atașat Muzeului Național din Praga.

Întreaga organizare și conducere a cursului sînt sub egida Centrului de învățămînt muzeologic, iar conferințele sînt ținute la Muzeul Național. Cursurile constau din studiu individual, urmat de consultări și audieri de conferințe timp de două zile lunar. Numărul total de ore pentru conferințe poate fi de 50 în timpul unui semestru, ceea ce înseamnă 200 într-un studiu de 4 semestre. Jumătate din ore sînt dedi-

cate arheologiei istorice și jumătate muzeologiei. La acest curs postuniversitar s-au înscris, la Facultatea de filosofie a Universității Caroline, 35 de studenți, avînd calificarea necesară — licența în istorie sau alte discipline istorice și o practică de doi ani la un muzeu. Cursul se va încheia cu o lucrare scrisă și o examinare orală în domeniul arheologiei istorice și al muzeologiei. Responsabili ai acestui curs sînt prof. Zdeněk Fiala, șeful Catedrei de științe istorice auxiliare, și prof. Jiří Neustupný, șeful Centrului de învățămînt muzeologic al Facultății de filosofie a Universității Caroline. Conferențiarii sînt, pe lângă acești doi profesori, specialiști de seamă în problemele arheologiei istorice și ale muzeologiei, lucrînd în muzeele mari (Muzeul Național, Muzeul Național de tehnologie, Galeria Națională, Muzeul de arte aplicate, Muzeul Moraviei din Brno), la Facultatea de filosofie — Universitatea Carolină, la Institutul de arheologie al Academiei de Științe, la Oficiul central pentru protecția monumentelor și în alte instituții. Se înțelege că alegerea conferențiarilor cu vaste cunoștințe teoretice și practice în anumite domenii a fost foarte grea și, de asemenea, nu a fost mai ușoară nici organizarea întregului curs cu un număr așa de mare de conferențieri. Unui singur arheolog istoric îi este pur și simplu imposibil să stăpînească toate ramurile specializate ale arheologiei istorice, deoarece o astfel de pregătire vastă poate fi superficială. Astfel încît Centrul de învățămînt universitar a trebuit să colaboreze cu conferențieri specializați în ceramică, sticlă, obiecte de metal, mobilă etc.

Ar fi util de menționat, cel puțin pe scurt, programul acestui curs postuniversitar de studiu, pentru arheologia istorică și muzeologie.

Arheologia istorică cuprinde următoarele subiecte: teoretic, cursul începe cu conferințe privind interrelațiile dintre documentele scrise și cele materiale, valoarea evidentă a documentelor materiale, însemnătatea tipologiei și analiza stilului documentelor materiale. Următoarele conferințe se referă la documentele materiale aparținînd istoriei așezărilor umane — locuințe și dependințe, clădiri de cult, interioare de locuințe etc. O serie independentă de conferințe tratează nemismatică. Apoi sînt conferințe privind documentarea materială a istoriei agriculturii, a meșteșugurilor și producției industriale, conferințe despre ceramică, unelte de metal și produse utilitare de sticlă, mai multe conferințe despre costumele civil și militar, istoria breslelor, instrumentele muzicale, dovezi materiale privind istoria teatrului și medicinei etc. Conferințe speciale sînt prevăzute pentru obiectele de cult. Studenții sînt de asemenea informați despre sistemul de măsuri și greutate, istoria transporturilor și, natural, despre colecțiile bogate de arme din muzee.

Toate conferințele menționate mai sus sînt doar o introducere la studiul individual și nu pot cuprinde extrem de variatul conținut al culturii materiale din feudalism pînă în epoca noastră. Se pot indica doar cele mai importante aspecte ale culturii materiale și da atenție deosebită colecțiilor aflate în muzeele cehoslovace. Dar autorul acestor rînduri crede că în acest fel va fi posibil ca în viitor să se includă în programul de studiu al arheologiei istorice alte aspecte ale culturii materiale precum și alte grupuri de monumente.

Muzeologia este reprezentată la acest curs prin muzeologia generală, predată în două semestre, și muzeologia specială, planificată de asemenea pentru două semestre. Muzeologia ocupă în cadrul cursului același număr de lecții ca și arheologia istorică.

Muzeologia generală se ocupă de probleme comune tuturor disciplinelor din muzeu. Se predau conferințe despre muzeologie, rolul și funcția muzeului în societate, despre știință și educație, despre istoria muzeului, organizarea internațională și națională a muzeului, despre muzee ca mijloace de comunicare, despre aspectele tehnice și artistice ale expozițiilor, protecția colecțiilor — conservare, restaurare; studenții sînt informați chiar și despre problemele economice, administrative și cele privind planificarea din muzee.

Muzeologia specială se axează pe domeniile specifice disciplinelor individuale în muzeu. În acest caz este vorba de arheologia istorică. Studenților li se prezintă metodele folosite în constituirea colecțiilor de documente materiale istorice, problemele relației între materialul scris și tipărit, pe de o parte, și documentele materiale, pe de altă parte, nu numai în muzee, dar și în expoziții. Conferințe speciale sînt prevăzute pentru muzeele-castel (muzeele adăpostite în castele), rezervațiile arhitecturale, pentru relațiile între muzee și arhive, biblioteci, pentru muzeele de literatură și pentru îngrijirea monumentelor istorice. Numismatică e, de asemenea, discutată în detaliu, deoarece colecțiile de monede sînt foarte mari și numeroase în muzeele cehoslovace. Cursul de studiu include, de asemenea, o analiză critică a unor expoziții din Praga orientate istoric ca și vizitarea năi multor muzee regionale. Predarea muzeologiei speciale va culmina cu mai multe conferințe și întâlniri urmate de discuții, privind concepția, conținutul și organizarea muzeului de istorie, care ar trebui să reflecte viața întregii societăți și să nu fie mărginit, cum e azi cazul, de probleme și aspecte ale istoriei artei. Un astfel de muzeu de istorie va trebui să se bazeze pe arheologia istorică, iar alte discipline istorice vor contribui la organizarea structurii sale, proporțional cu însemnătatea lor pentru istorie în general. Aceasta nu înseamnă, totuși, că aceste discipline nu vor avea propriile lor colecții, secții sau muzee specializate, de exemplu istoria artei.

Primele noastre încercări pentru introducerea în învățămîntul universitar a arheologiei istorice împreună cu muzeologia au fost deja făcute, iar experiența cîștigată este de pe acum bogată. Aceste rezultate vor fi utilizate în planificarea și pregătirea viitoarelor cursuri postuniversitare, care se vor organiza potrivit cu necesitățile muzeelor. Să sperăm, de asemenea, că ele vor contribui la introducerea arheologiei istorice, în sensul ei cel mai larg, în programul de studiu al universităților de istorie.